

KVALITET

– AV ULIKE KVALITETER

Av Nina Wester

2XIBSEN, Hålogaland teater 2015
Foto: Gisle Bjørneby

I mitt virke som teatersjef på Hålogaland Teater omgir jeg meg daglig med ordet «kvalitet». Alt vi gjør på teatret, måles ut fra kvalitet – av våre eiere, publikum, media og oss selv. Men hva betyr egentlig ordet? Og har vi retten til å definere det selv?

I tilskuddsbrevet fra Kulturdepartementet står det at teatret skal bidra til at «alle kan få tilgang til kunst og kultur av høy kvalitet og fremme kunstnerisk

utvikling og fornyelse».

Når vi årlig rapporterer til departementet, vurderes vi blant annet ut fra hvor mange forestillinger vi har produsert for barn og unge, og hvor mye ny dramatikk vi har presentert i form av ur- og norgespremierer. Men vi vurderes også ut fra hvor stort publikum vi har spilt for, og sammensetningen av dette (alder, kjønn, geografi). Om vi lager forestillinger av høy kunstnerisk kvalitet, blir dermed – i en

kulturpolitisk kontekst – kun vurdert ut fra hvor mange publikummere vi når. Jo flere publikummere som kommer, desto bedre kvalitet har forestillingene. Stemmer det?

Flåsete sagt kunne vi ha spilt musikalene og *Kardemomme* by året rundt for et rekordstort publikum og blitt vurdert dit hen at vi var et innovativt teater som laget forestillinger av skyhøy kunstnerisk kvalitet. Misforstå meg rett, kommersielle forestillinger kan også ha høy kunstnerisk kvalitet, men er det den type kvalitet som vi faglig sett definerer som det? Ordet «kvalitet» er en vag måleenhet for innholdet i de forestillingene som institusjonen produserer.

Media er med på å forsterke dette inntrykket, spesielt for oss i regionene. Antallet teaterkritikere med faglig tyngde her i landet er i utgangspunktet få, og ute i distriktet enda færre. Likevel er vårt apparat ofte avhengig av terningkast for å selge forestillingene til et stort publikum. Jo høyere score, desto større sjanse for at folk kommer. Dermed er medias grad av kompetanse og smak med på å definere kvaliteten på det vi produserer. De bidrar også til å definere bestemte forståelser av hva kvalitet er mer generelt, noe jeg opplever som problematisk.

Språk er makt. Ord definerer sannheter, uten at de nødvendigvis er det. «Kvalitet» er et stort ord, med mye definisjonsmakt i seg. Samtidig er det et ord vi er avhengig av. Det må være kvalitet i de forestillingene som presenteres på teatret, hvis ikke mister vi både bevilgninger og publikum. Vi må også sikre vår egen kunstneriske integritet, som er selve ryggraden i vårt virke.

Selv definerer jeg ofte kvalitet ut fra forestillingens formgrep og graden av nyskaping. Jeg kan elske deler av en forestilling og hate andre, men likevel

oppleve høy grad av kvalitet. Med andre ord handler kvalitet mye om subjektiv smak, og det vet man. Likevel har ordet blitt en objektiv sannhet.

Jeppe, Hålogaland teater 2013
Foto: Gisle Bjørneby

I teatrets strategidokumenter står det at «Hålogaland Teater skal produsere forestillinger med høy kunstnerisk kvalitet». Vi omgir oss også til daglig med et språk der vi overalt på teatret snakker om «kvalitet i alle ledd». Vi skal være «profesjonelle og tenke kvalitet i alt vi gjør». For er det kvalitet, kommer publikum. De sitter egentlig med nøkkelen til hele ordet, for de forstår når det er kvalitet, sier vi, og da kommer de. Er det sant? I disse dager spiller vi *2XIBSEN*, en forestilling som har fått strålende kritikker og faglig hyllest. Men salen er halvfull. Betyr det at forestillingen ikke har høy nok kvalitet? Da vi spilte vår versjon av *Jeppe* i 2013, var forestillingene utsolgt ved premiere. Betyr det at denne forestillingen hadde høyere kvalitet?

Det er med andre ord lett å gå seg vill i kvalitetsbegrepet. Min erfaring er at vi definerer kvalitet ut fra hvilke kunstreferanser vi har. For en typisk teaterpublikummer er et klassisk teaterstykke, med tydelige karakterer, dramaturgi og konflikt, enklere å definere som kvalitet fordi det er lettere å kjenne igjen. Individuelle skuespillerprestasjoner er for eksempel en tydelig kvalitetsindikator. Er det et nyskrevet stykke, som presenteres i mer åpen dramaturgisk form med andre konseptuelle virkemiddel, er det vanskeligere å definere om det er kvalitet.

Vildanden, Vinge/Müller 2009
Foto: Nina Magnus

En av de største teateropplevelsene jeg har hatt, er Vinge/Müllers mange timer lange versjon av *Vildanden*. Den strakte begrepet «kvalitet» til nye høyder for meg, men for en tradisjonell teatergjenger vil det kanskje ikke defineres som kvalitet – tvert imot. Men for meg var det kompromissløse uttrykket på scenen, grunnet i en komplisert og smart tekstanalyse, vanvittig inspirerende og grensesprengende. Plutselig åpenbarte det seg perspektiver i Ibsens tekst jeg aldri hadde sett før.

«Kvalitet» er et ord med mange

myter knyttet til seg. Én av dem møter jeg ofte i min jobb, og den omhandler at det er mer kvalitet å se på teaterinstitusjonene enn det er i det frie feltet. Er det bare en myte, eller er det noe sannhet i det? Betyr dette at kvalitet er et begrep som kan knyttes til økonomiske ressurser?

Et institusjonsteater har et stort apparat, med verksteder og markedsavdeling, fast ansatte skuespillere og midler til å ansette dyktige kunstnere. Det bidrar til gode vekstvilkår for kvalitet, noe som også er min erfaring. Får vi et godt kunstnerisk team, med en god kunstnerisk idé som er solid fundamentert i samarbeid med folk på huset, og det er en god planleggingshorisont i arbeidet, øker sjansen for at det blir et godt kunstnerisk produkt også. Men er det en direkte forutsetning for kvalitet?

Med andre ord: «Kunstnerisk kvalitet» er et begrep en må omgås med forsiktighet. Det skapes lett pseudosannheter og myter som kan få store konsekvenser, ikke minst politisk. Kvalitetsforståelsen som preger de politiske dokumentene, bidrar sterkt til å definere det kunstneriske handlingsrommet man har.

Derfor mener jeg det er viktig at vi som har kunstkompetansen, selv må arbeide mer målrettet med hvordan vi snakker om kvalitet i vårt eget arbeid. For det savnes et språk. Det kokes ofte ned til «var forestillingen bra eller dårlig?» og «hvor mange billetter solgte vi?», hvilket er en ufortjent forenkling av vårt arbeid.

Vi må snakke mer om kunsten vi lager. Vi må analysere mer, ha større teoretisk kunnskap, være mer interessert i vårt publikum, i markedsmekanismer, i hvordan vårt arbeid kommuniserer, og ikke minst hva vi ønsker å si med det. På den måten vil vi kunne komme nærmere hvilke

kvaliteter vi etterstreber i vårt arbeid.

På Hålogaland Teater har jeg innført kunstneriske evalueringer av forestillingene vi lager. Etter at en produksjon er ferdig, setter vi oss sammen og analyserer den. Vi snakker om den kunstneriske visjonen, om valg av konseptuelle grep, om ulike perspektiver på teksten, om kommunikasjon med publikum, om selve prosessen. I denne samtalen er hele teatret med. På denne måten åpner vi for andre perspektiver inn i arbeidet, noe som gjør at vi får mer kunnskap om hva vi driver med, og hvilke mekanismer som spiller inn når vi lager gode forestillinger for vårt publikum.

Det er ingen enkle svar på dette. Det er uhyre komplekst, og det er mange faktorer som spiller inn, men etter hvert opplever jeg at vi finner noen parameter som går igjen. God planlegging er én. Mot

og vilje er en annen. Har vi en sterk vilje, våger vi mer, og da strekker vi oss lenger.

Over tid er håpet at teatret innad skal få et tydeligere språk med større nyanser og dypere bevissthet rundt kvalitetsbegrepet som vi kan ta videre til publikum. Mitt håp er at det skal skape en tydeligere diskurs rundt teaterkunsten, som gjør at en ser den som en tydelig samfunnsaktør. Der vil ordet «kvalitet» være selvfølgelig innebygd, som én av flere kvaliteter vi eier retten til selv.

Nina Wester er teatersjef ved Hålogaland Teater

